

ДЕРЖАВНЕ СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. Проаналізовано законодавчу базу системи пенсійного забезпечення України. Висвітлено роль держави у сприянні подальшого розвитку пенсійного забезпечення.

Аннотация. Проанализирована законодательная база системы пенсионного обеспечения Украины. Освещена роль государства в содействии дальнейшему развитию пенсионного обеспечения.

Annotation. The analysis of the legal framework of the pension system in Ukraine is given. The role of the state in facilitating the further development of pension provision is revealed.

Ключові слова: пенсійне страхування, системи пенсійного страхування, пенсійне забезпечення, державне соціальне страхування, недержавне пенсійне забезпечення.

Економічне зростання на етапі становлення та розвитку ринкових відносин в Україні передбачає неухильне виконання державою своїх соціальних функцій, зокрема соціальне страхування та забезпечення найбільш вразливої верстви населення – пенсіонерів. Пенсійна система в сучасному суспільстві відіграє значну соціальну та економічну роль. Тому її надійність і є запорукою соціальної та економічної стабільності та потребує постійної уваги з боку держави.

В Україні історично склалася однорівнева схема пенсійного страхування, яка базується на солідарності поколінь і має суттєві недоліки, серед яких: соціальна несправедливість, низькі пенсії, виключно солідарне фінансування пенсійних виплат. Негативний вплив на стан пенсійного страхування має сучасна демографічна ситуація та "старіння нації". З огляду на подальше поглиблення економічних перетворень актуальним є глибоке наукове осмислення впливу різноманітних факторів на процеси державного регулювання у сфері пенсійного страхування.

Проблеми державного регулювання системи пенсійного страхування широко розглянуті в працях таких відомих вчених, як: Л. Головка, П. Гаман, М. Корецький, В. Мартиненко, Л. Дідівська, О. Мордвінов, В. Воротін та ін.

Метою статті є дослідження державного сприяння розвитку системи пенсійного забезпечення в Україні.

Базовим законом у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування є Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування", в якому вперше комплексно врегульовано всі питання, пов'язані з функціонуванням системи пенсійного страхування, – від визначення суб'єктів цієї системи, їхніх прав та обов'язків до порядку сплати страхових внесків, здійснення пенсійних виплат, механізму управління цією системою. Донедавна всі ці питання регулювалися різними законодавчими актами, які належали до різних галузей права. Наприклад, умови та розміри пенсій визначалися Законом України "Про пенсійне забезпечення", питання обов'язкових платежів до Пенсійного фонду – Законом України "Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування", механізм управління пенсійною системою взагалі не було врегульовано на законодавчому рівні. Важливим у цьому законі є те, що вперше визначено поняття пенсійного законодавства та предмет його правового регулювання згідно зі статтею 4 цього закону. Законодавство про пенсійне забезпечення базується на Конституції України [1], складається з основ Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування", Закону України "Про недержавне пенсійне забезпечення", законів, якими встановлюються умови пенсійного забезпечення, відмінні від загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та недержавного пенсійного забезпечення, міжнародних договорів з пенсійного забезпечення, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також інших законів і нормативно-правових актів, ухвалених відповідно до законів про пенсійне забезпечення, що регулюють відносини у сфері пенсійного забезпечення в Україні [2, с. 58–59].

За загальним правилом норми національного законодавства застосовують у частині, що не суперечить міжнародним договорам, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Не є винятком і законодавство у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Усього на цей час діє 12 міжнародних договорів, укладених між Україною та іншими державами щодо пенсійного забезпечення. Цими договорами передбачено спеціальні умови пенсійного забезпечення громадян держав, які підписали відповідні договори, відмінні від загальних правил, встановлених національним законодавством [2, с. 62–63].

З прийняттям Закону України "Про недержавне пенсійне забезпечення" 9 липня 2003 року і набранням чинності його з 1 січня 2004 року було створено законодавчу базу для розвитку системи добровільного пенсійного забезпечення, яка надає можливість громадянам робити додаткові добровільні накопичення на старість [3].

На теперішній час це єдиний законодавчий акт, спрямований на впорядкування діяльності з цього виду страхування громадян. Однак слід зазначити, що сьогодні вже існують організації, які зареєстровані як недержавні пенсійні фонди та займаються залученням коштів від підприємств та громадян для управління цими коштами з подальшим накопиченням та виплатою громадянам так званої додаткової пенсії.

Згідно з цим законом підприємства, установи та організації, які займаються недержавним пенсійним забезпеченням або в назвах яких використовуються слова "недержавний пенсійний фонд" чи "пенсійний фонд", можуть здійснити реорганізацію в пенсійні фонди, створені відповідно до вимог цього Закону, у строки та в порядку, встановлені Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України, з урахуванням

З метою ефективного функціонування пенсійної системи необхідно:

- запровадити єдині для всіх громадян правила пенсійного забезпечення виключно за рахунок страхових внесків. Існуючі зараз пільгові пенсійні режими відрегулювати окремим законом, де передбачити виплату надбавок до пенсії лише за рахунок роботодавців через професійні й корпоративні пенсійні фонди;
- з метою відновлення належного рівня солідарності поколінь за прикладом інших країн розпочати поступове підвищення пенсійного віку громадян, що потребує роз'яснювальної роботи серед населення;
- зміцнити стійкість і фінансову передбачуваність солідарної системи, для чого проект бюджету ПФУ розробляти разом із проектом державного бюджету в рамках балансу суспільних фінансових ресурсів країни. Верховна Рада України має затверджувати бюджет ПФУ одночасно з державним бюджетом на відповідний рік (сьогодні бюджет Фонду затверджує уряд, до того ж часто з великим запізненням);
- розробити й запровадити програму реальної легалізації доходів населення з метою розширення бази нарахування страхових внесків;
- забезпечити прозорість солідарної системи й механізмів управління нею.

Отже, процес реформування пенсійного забезпечення в Україні вже розпочато – прийнято низку законів, спрямованих на підвищення ефективності пенсійного страхування, проведено реорганізацію органів, що його здійснюють. Важливого значення в процесі реформування пенсійної системи, а отже соціального забезпечення в цілому, набуло прийняття 9 липня 2003 року Верховною Радою України законів України "Про недержавне пенсійне страхування" і "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" та інших законів, спрямованих на вдосконалення існуючої солідарної пенсійної системи.

Наук. керівн. Кабанець А. Г.

Література: 1. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. 2. Загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : навчальний курс / Зайчук Б. О., Зарудний О. Б., Березіна С. Б. та ін. – К. : НВП "АВТ", 2004. – 256 с. 3. Про недержавне пенсійне страхування : Закон України від 9 липня 2003 року № 1057-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. 4. Тополенко Н. М. Державне регулювання пенсійного забезпечення // Держава та регіони. – Серія: Державне управління. – 2006. – № 2.